

984. Ekeby, Gamla Uppsala sn.

Litteratur: B 386, L 190. J. Bureus, Fa 5 nr 136; J. Rhezelius, F 11 nr 101, F 12 nr 104; Ransakningarna 1667—84, J. Peringskiöld, Monumenta Uplandica per Thiundiam (1710), s. 228; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 63, Acta Literaria Sveciae 3 (1730), s. 96; R. Dybeck, Reseberättelse 1862 (ATA); E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 105.

Avbildningar: J. Rhezelius, teckningar (i F 11 och F 12); osign. träsnitt i Peringskiölds Monumenta 1710 och B 386.

Runstenen är tecknad av Joh. Rhezelius; platsen anges sålunda: »Gam. Ubsala Sochn. Widh Ekeby qwarn är denna runsten» (F 11). Bureus på en inklistrad lapp i Fa 5: »Vid Ekeby Quarn i G. Vps.» — Ransakningarna: »Hardt weed wägen i Eekieby enn steen ligger omkull påskrifwen.» — Peringskiöld: »Ekeby som eljest kallas Skarp-Ekeby, sal. Professor Scheffers gård, längst norr i gamla Vpsala sochn belägen, strax wid Stiernmans bro som går öfwer Lena Åån, hwilken på ömse sidor hafwer en stor myckenhet af små och stora Hedniska Ättebackar, samt en stor vthuggen gråstens häll, stående på Åbacken midt för bemälte Ekeby gård» (B 386: »Ekeby»; L 190: »Ekeby åbacke»). — O. Celsius har granskat inskriften den 28 aug. 1726; i Acta Literaria Sveciae 1730 uppges platsen vara: »ad Villam Ekeby». — Från denna tid har emellertid runste-

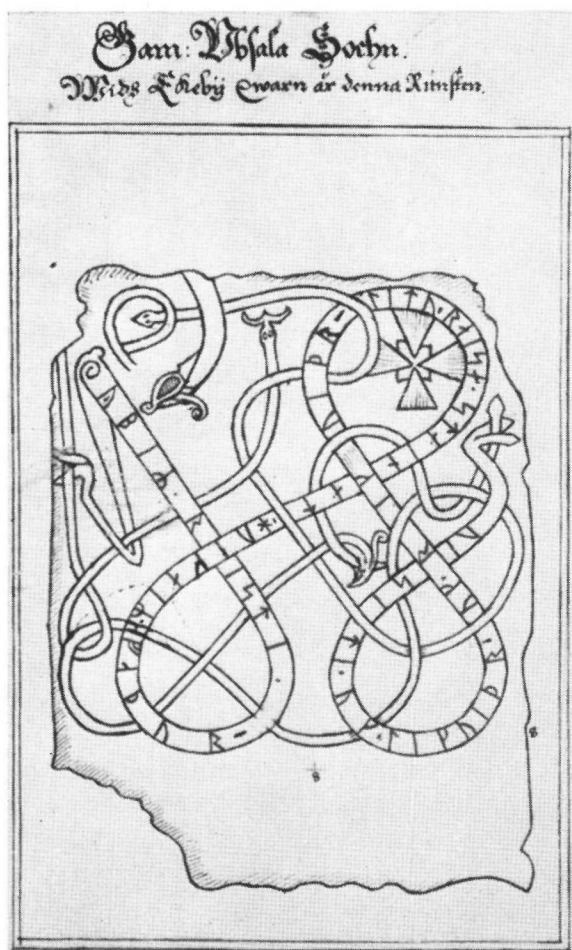

Fig. 99. U 984. Ekeby, Gamla Uppsala sn.
Efter teckning av Rhezelius (F 11).

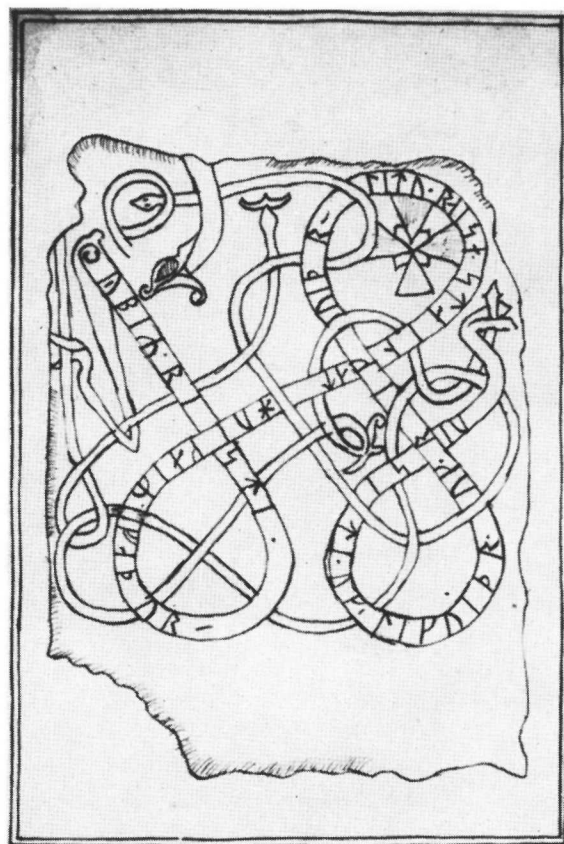

Fig. 100. U 984. Ekeby, Gamla Uppsala sn.
Efter teckning av Rhezelius (F 12).

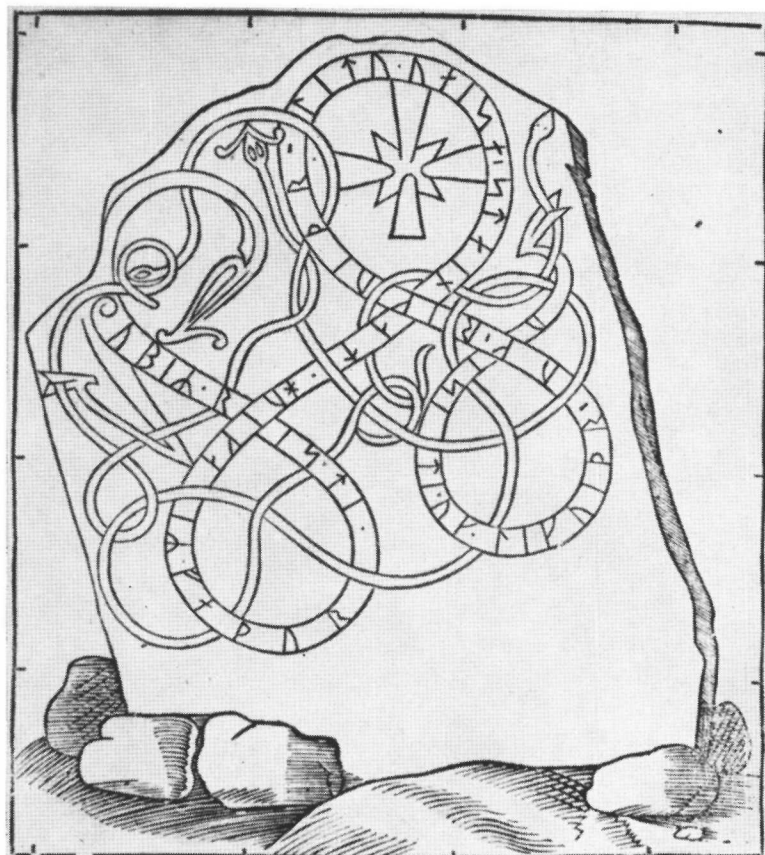

Fig. 101. U 984. Ekeby, Gamla Uppsala sn. Efter B 386.

nen varit försvunnen. Dybeck skriver i sin reseberättelse 1862: »Jag hade af vissa skäl föresatt mig att med all flit söka Ekeby-runstenen. I två hela dagar efterspanades han ock, men förgäfvess.» Den har icke heller återfunnits vid inventeringarna 1937—38 och 1942.

Enligt B 386 var stenen omkr. 2,10 m. hög, 1,65 m. bred. Det förefaller ha varit en mycket vacker ristning, ett motstycke till Öpirs stora runsten vid Vaksala backe, U 961.

Inskrift (enligt O. Celsius):

uisiti · uk · likuiþr · uk · rikuiþr · litu · raisa · stain · at huikain · fapur · ybir risti

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60

Viseti ok Likviðr ok Rikviðr letu ræisa stæin at Holmgæir(?), faður. Öpir risti.

»Visäte och Likvid och Rikvid läto resa stenen efter Holmger(?), [sin] fader. Öpir ristade.»

Till läsningen: Inskriften tycks ha varit mycket tydlig och lättläst. De bevarade läsningarna stämma väl överens, så när som på ett eller annat skiljetecken. Rhezelius överensstämmer sålunda helt med Celsius. Han har 41—47 **huikain** och 53—56 **ybir**. Bureus (F a 5) har visserligen 41—47 **hulkaia** och 53—56 **ubia**, men detta saknar betydelse, då Bureus icke själv har sett inskriften. — B 386: 29 **u**, 53 **u**. — Celsius anmärker: »NB. *ubir r.* möter vid ändan. därför fick *sin* icke rum.» Detta är knappast riktigt. Ristaren skulle mycket väl ha fått plats för de tre runorna **sin**, om han velat. Det är säkerligen ett exempel på Öpirs välkända benägenhet att utelämnat något vid slutet av inskriften.

Peringskiöld översätter: »Wisyte och Lichwid, samt Ryggwid låto resa vpp Sten åt sin fader Hwigeir. Vbbe vthhögg skriften.» — Celsius: »Visiti, & Rikvidr fecerunt lapidem erigi Hwigeiro patri. Ybir incidit.» — Brate: »Visäte och Likvid och Rikvid låto resa stenen efter Viger, (sin) fader. Öbber ristade.»

Tre söner ha låtit resa stenen till minne av deras fader. Om namnet *Viseti* se Sö 205, om *Likviðr* U 38, om *Rikviðr* U 848. Vilket namn som åsyftas med 41—87 **huikair** är ovisst. Det kan vara *Vigæirr*, såsom Brate föreslagit, med ett av Öpir oriktigt tillsatt **h**. Men sannolikare är väl, att ristaren har glömt en bistav på 43 **i**, och att namnet har varit **hulkair**, d. v. s. *Hol-gæirr*, *Holmgæirr*, som bekant ett mycket vanligt namn både under vikingatiden och medeltiden. Det kan givetvis också ha funnits en skada i stenen, varigenom bistaven i **i**-runan har gått för-lorad.

Det är att märka, att Öpir har utelämnat possessivpronomenet **sin** efter 48—52 **faþur**, fastän det tydligen har funnits tillräcklig plats för det inom runslingan. Se härom nedan U 993.

985. Hämringe, Gamla Uppsala sn.

Pl. 34, 39.

Litteratur: B 385, L 189, D 1: 171. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta Uplandica per Thiundiam (1710), s. 227; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 62; Fornminnesinventering i Gamla Uppsala sn 1937—38 (G. A. Hellman m. fl., ATA).

Äldre avbildningar: Osig. träsnitt i Peringskiölds Monumenta 1710 och B 385; Dybeck (D 1: 171); O. Juel foto (i v. Friesens samling, UUB).

Runstenen står rest invid byvägen mellan Hämringe och Vittulsberg, omkr. 300 m. Ö om Hämringe, vid södra sidan av vägen. Ristningsytan är vänd mot vägen, d. v. s. mot N.

Runstenen blev känd genom *Ransakningarna*; länsmannen And. Pehrson Rox omtalar på »Lundwreeten weed Hembringe enn ruhnesteen omkul påskrifwen.» Peringskiöld: »In emot then gamla och fordom af Hedningarne heliga håldne Aspelunden i Hembringe gärde, wid Lundwreeten, finnes en åldrig Runesten» (B 385: »Hembringe»; L 189: »Hämringe gärde»). — Dybeck: »Från Hämlinge löper österut till Vitulfsberg och vidare en sämre väg. Runstenen ligger utmed denna, i så kallade Lundwreeten.» Ännu vid inventeringarna 1937—38 och 1942 låg stenen i åkern, omkr. 35 m. N om sin nuvarande plats, till stor del nedsjunken. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Upsala» och på kartan för fornminnesinventeringen i Gamla Uppsala 1937—38. Stenen flyttades och restes på sin nuvarande plats år 1948.

Grå, grovkornig granit, med rödaktig skiftning. Höjd 2,41 m., över nuvarande markytan 2,10 m., bredd nedtill 1,73 m., över mitten 1,30 m. Tjockt stenblock med triangelformig genomskärning. Den ristade framsidan, vänd mot vägen, är mycket ojämn och skrovlig. Tvärs över stenen något nedanför mitten går en avsats i ytan, och nedre delen ligger i ett högre plan. Ytan har också här en ljusare färgskiftning. H. sidan är mycket slätare, men saknar ristning. Ristningen är ganska grund och otydlig; särskilt gäller detta om ornamentiken i mitten. Ristaren har ej rätt upp systemet med slingornas gång över och under varandra. På ett par ställen har han tecknat felaktig korsning.

Inskrift:

karl · lit · raisa · stain · iftir · uikair · faþur · sin an uar sun stufials uk systr sun kulaug

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65

Karl let *ræisa stein æftir Vigæir, faður sinn. Hann var sunn Styfjalds ok syst[ur]sunn Gullaug[ar].*

»Karl lät resa stenen till minne av Viger, sin fader. Han var Styvialds son och Gullögs systerson.»